

[B] **SATIRISCH MAAR NIET CYNISCH.
“SCHOOLSLAG” VAN JOSEPH PEARCE**

“Een school is de zuivere weerspiegeling van het menselijke bestaan. Onmogelijk in te dijken, onvoorspelbaar, voor altijd onaf.” Deze opmerking van pater Evens, die het laatste schooljaar voor zijn pensioen begint in een eliteschool die hij drieëndertig jaar bestuurd heeft, vat de kern samen van *Schoolslag*, het zevende boek van Joseph Pearce. In tien hoofdstukken, van september tot en met juni, wordt het reilen en zeilen verhaald in het College van de Heilige Felix van Dunwich, gesitueerd in een stad, herkenbaar als Antwerpen. De school heeft een torenkamer die elk kwartier een kwartslag om haar as draait, zodat de directeur vanuit een panoramaraam als een big brother een onbelemmerd uitzicht heeft over de school en de stad. Het verhaal speelt nu, hoewel er personages in rondlopen die de situatie in het katholieke onderwijs van vijftig jaar geleden belichamen, met de tegenstelling tussen geestelijken en leken, de afwezigheid van vrouwen, de klemtoon op godsdienstige en morele vorming. Die architecturale bijzonderheid en het anachronisme maken duidelijk dat het college van de felixtijnen een fantasycollege is. Ik vergelijk het met het kasteel Gormenghast uit de romantrilogie van Mervyn Peake, waar de graaf waakt over de ijzeren rituelen en traditionele gebruiken en waar de schoolmeesters excentriek en wereldvreemd zijn. Hoewel de vergelijking niet helemaal opgaat, is het personage Lieve Kramer in *Schoolslag* een doorslag van Steerpike, de indringer in Gormenghast die de tradities wil afschaffen en de macht wil grijpen. Lieve Kramer heeft van de Engelse pater-generaal van de congregatie de opdracht gekregen om binnen één schooljaar een rapport op te stellen met daarin de voorstellen voor broodnodige hervormingen die het college in de eenentwintigste eeuw moeten binnenvoeren. De paters verzetten zich hevig tegen Lieve Kramer, die als “schoolchirurg” is aangesteld, want zij willen niets weten van nieuwlichterijen voorgesteld door een leek die op de koop toe ook nog een vrouw is.

In een inleidend hoofdstuk maken we kennis met een ander hoofdpersonage, Anna Groen, die aan haar eerste jaar als leerkracht Nederlands en godsdienst begint in het notoire college en meteen ook titularis wordt van één van de drie hoogste

klassen. Bijzonder is dat ze de eerste vrouw in het lerarenkorps is. Haar mentor is Jan van Bergen, een door de wol geleverde leraar geschiedenis, wiens sneren tegen de leerlingen fel contrasteren met zijn eigenlijke gevoelens voor hen. Er is ook nog Jonas Meier, wiens vader voorzitter van het oudercomité is en die het zesde jaar moet overdoen. Via het personage van deze sympathieke etterbak borduurt Pearce verder op het thema van de identiteit en de zoektocht naar de eigen geaardheid, dat ook in zijn vorige romans aanwezig is. Mathieu Adams, de ik-verteller in *Koloniale waren* (2001), twijfelt als hij seksueel actief wordt aan zijn geaardheid, wat Pearce suggestief verwoordt in de schoolvriendschap tussen Mathieu en de robuuste, rijke Franstalige Arnaud. In *Het belang van Edward Lindeman* (2006) is het hoofdpersonage een getrouwde leraar wiskunde die zich ook aangetrokken voelt door jongens.

In *Schoolslag* denkt Gloria van den Heuvel, een zwemkampioene, dat Jonas op haar verliefd is, maar in feite valt hij op haar broer Frank. Op het einde van het schooljaar zal Jonas zich “outen” en de pater principaal bij de diploma-uitreiking schofferen door hem totaal onverwacht op de mond te zoenen. Pearce laat nog tientallen andere personages even verschijnen en dan weer verdwijnen. Wat mij betreft, had hij daar stevig in mogen wieden. Ze verminderen de spankracht van *Schoolslag*.

Pearce heeft in *Schoolslag* geput uit zijn onderwijservaringen als leerkracht in een jezuïetencollege. Hij beschrijft met groot vertelplezier de worsteling van een instituut als het felixtijncollege met de overgang van traditie naar moderniteit. Het gaat om een evolutie van klassieke onderwijsvormen met een leraar die bord, krijt en een handboek gebruikt naar e-learning en Power Point-presentaties. Pearce problematiseert in zijn roman op een humoristische wijze het proces van de overgang van het traditionele onderwijs met de leraar als centrale figuur in de kennisoverdracht, naar de onderwijsvorm waarin van de leraar verwacht wordt dat hij een coach is, een manager van informatiezoekprocessen, een aanstuurder van competentiegericht onderwijs.

De hyperbool is de geliefde stijlfiguur van Pearce in *Schoolslag*. Jan van Bergen vuurt voortdurend schampere en scabreuze opmerkingen af op de leerlingen. In de *nuntii*, berichten van de

schooldirectie die door een broeder rondgebracht worden en die door de leerkracht onmiddellijk voorgelezen moeten worden, laat Pearce zijn fantasie de vrije loop. Zo is er vlak voor de kerstvakantie “een laatste warme oproep voor vrijwilligers die in de kerstvakantie de opblaasbare kapellen voor de missies op lekken willen uittesten”. “Leerkrachten zijn als wilde dieren. Zodra ze angst ruiken, vallen ze aan”, is dan weer een plastische generaliserende opmerking van de “schoolchirurg” die het nieuwe onderwijsconcept moet voorstellen en weet dat ze heel stevig in haar schoenen zal moeten staan om de muur van onwil van het lerarenkorps en de directie te slopen.

Pearce formuleert ook geregeld gevatte en humoristische uitspraken als “zaktelefoons zijn voor de jeugd wat fopspenen voor zuigelingen zijn”. Met genoegen laat hij de leerkrachten het agogische vakjargon spreken: “Recent onderzoek heeft aangetoond dat er bij de overdracht van kennis en vaardigheden niet alleen ettelijke parameters in het spel zijn, maar dat die parameters ook naar normatieve categorieën moeten worden geordend.” Hij kan ook op een gevatte manier tegenstellingen definiëren: “Maar daarin ligt net het verschil tussen het leraarschap en om het even welk ander beroep. Wie niet in het onderwijs werkt, heeft cliënten en patiënten, klanten en consumenten. Alleen leerkrachten spreken van hun pupillen en van hun kinderen.”

Daaruit concludeer ik dat *Schoolslag* met empathie voor het onderwijs is geschreven en geen grimmige afrekening is met de katholieke school en met de paters felixtijnen die toch wel erg lijken op de jezuïeten die ik gekend heb in preconciële tijden.

JORIS GERITS

JOSEPH PEARCE, *Schoolslag*, De Bezige Bij Antwerpen, 2011, 423 p.